Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Bedrettin Kesgin

AÇILIM KİTAP

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ

Dr. Bedrettin Kesgin

Lisans eğitimini İstanbul Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi'nde bitirdi. Marmara Üniversitesi SBE Kamu Yönetimi AB Mahalli İdareler Bilim Dalında hem yüksek lisansını hem de doktorasını bitirdi.
İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Sağlık AŞ. de yönetici yardımcılığı yaptı. 2011 yılından buyana Yalova Üniversitesi'nde Yardımcı Doçent olarak görev yapmaktadır.
Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Bölüm Bşk Yard. olarak görevine devam etmektedir.
Kesgin'in şehirleşme, göç, yoksulluk, sosyal hizmetler, sosyal yardım ve sivil toplum alanlarında çalışmaları mevcuttur.
Yayınlanmış Eserleri:
Yoksulluğa Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik (2012)
Kamu Sorumluluğunda Sosyal Hizmet (2012)
Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım (2013)

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ

Dr. Bedrettin Kesgin

AÇILIMKİTAP

açılımkitap
alemdar mah. çatalçeşme sok.
defne han no:27/15 cağaloğlu fatih-istanbul
tel: 0212 520 98 90
www.acilimkitap.com
bilgi@acilimkitap.com

siyaset bilimi ve kamu yönetimi
bedrettin kesgin

açılımkitap: 70
politika serisi: 10

yayınevi sertifika no: 22787

ısbn: 978-9944-105-62-0

İkinci baskı: eylül 2017

kapak: tekin öztürk
içdüzen: pınar

baskı-cilt: Milli Basımevi
Maltepe Mh. Davutpaşa Cd. Güven İş Merkezi
No: 83.3 201-202 Topkapı-Zeytinburnu-İstanbul
Tel: 0212 544 34 09
Matbaa Sertifika No: 34486

açılımkitap pınar yayınları tic. ve san. a.ş'nin tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 15

BİRİNCİ ÜNİTE

SİYASET BİLİMİ 19

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASET TEORİSİ VE SİYASETİN DÜŞÜNSEL BOYUTU 21

I. SİYASET KAVRAMI 22

A. SİYASET NEDİR? 22

1. Hükümet Etme Sanatı Olarak Siyaset 25

2. Kamusal İşler Olarak Siyaset 25

3. Uzlaşma ve Mutabakat Olarak Siyaset 26

4. İktidar Mücadelesi ve Kaynakların Dağıtımı Olarak Siyaset 26

5. Değerlerin İktidar Eliyle Taşınması 28

B. DİĞER BİLİM DALLARIYLA İLİŞKİSİ 28

1. Ekonomi 28

2. Sosyoloji 29

3. Tarih 29

4. Hukuk 30

5. Psikoloji 30

6. Coğrafya 30

C. SİYASET TEKNİĞİ VE BİLİMSELLİK 31

1. Tümevarım 31

2. Tümdengelim 32

3. Deney "Ampirik" Tekniği 32

4. Karşılaştırmalı Analiz Tekniği 32

5. Alan araştırması 33

6. Örnek Olay (Vaka) Analizi 33

7. Siyasetin Bilimselliği Tartışmaları 33

II. SİYASET FELSEFECİLERİ 34

A. ESKİ DÜŞÜNÜRLER 35

1. Platon (Eflatun) 35

2. Aristoteles 36

B. ORTAÇAĞ SİYASETÇİLERİ 37

1. Cicero 37

2. St. Augustinus 37

3. Aquinolu Thomaso 37

C. MODERN SİYASETÇİLER 38
1. N. Machiavelli 38
2. Thomas More 39
3. Montesquieu 40
3. Hobbes 41
4. Jean Bodin 41
5. A. Comte 42
6. K.Marks 42
7. A. De Tocqueville 43
8. M. Weber 43
D. İSLAM DÜNYASININ KLASİK SİYASETÇİLERİ 44
1. Farabi 44
2. Maverdi 45
3. Nizamülmülk 45
4. İbn-i Teymiyye 46
5. İbn-i Haldun 46
III. DEVLET 49

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNCEL SİYASET -SİYASETİN PRATİĞİ- **55**
I. İDEOLOJİLER 55
A. LİBERALİZM ve KAPİTALİZM 58
B. SOSYALİZM 67
C. MUHAFAFAKARLIK 72
D. ANARŞİZİM 76
E. MİLLİYETÇİLİK 80
F. FAŞİZM 85
1. Nasyonal Sosyalizm 88
2. Faşizm ve Nasyonal Sosyalizm Farkı 89
G. FEMİNİZM VE EKOLOJİZM 89
1. Feminizm 90
2. Ekolojizm 92
II. SİYASAL SİSTEMLER 94
A. DEMOKRATİK HÜKÜMET SİSTEMLERİ 95
1. Parlamenter Sistem 95
2. Başkanlık Sistemi 96
3. Yarı Başkanlık Sistemi 97
4. Başkanlık Sistemi ve Parlamenter Sisteminin Karşılaştırılması 97
5. Türkiye'de Parlamenter Sistem 99
B. TOTALİTER VE OTORİTER SİSTEMLER 101
1. Komünist Sistemler 101
2. Otoriter Yönetim 102
III. DEMOKRASİ VE SEÇİM TARTIŞMALARI 102
A. DEMOKRASİ NEDİR NE DEĞİLDİR? 103

1. Eski Yunan'da Demokrasi 106
2. Demokrasinin Dayandığı İlkeler ve Temel Nitelikleri 107
2.1. Çoğulculuk ve Çoğunlukçuluk 111
3. Demokrasi ve Cumhuriyet İlişkisi 111
4. Demokrasi Türleri 113
4.1. Doğrudan Demokrasi 113
4.2. Temsili demokrasi 114
4.3. Katılımcı Demokrasi ya da Yarı Doğrudan Demokrasi 116
4.4. Radikal Demokrasi 117
5. E-Demokrasi 117
6. Demokrasinin Paradoksları 118
7. Siyasal Katılma ve Yönetişim 119
B. SEÇİM 124
1. Seçim ve Demokrasi İlişkisi 125
2. Seçim İlkeleri 128
2.1. Temsilde Adalet 128
2.2. Yönetimde İstikrar 128
3. Seçim Sistemleri 129
3.1. Çoğunluk sistemleri 130
3.1.1. Dar Bölge Tek Turlu Çoğunluk Sistemi 130
3.1.2. Dar Bölge İki Turlu Çoğunluk Sistemi 131
3.2. Nispi Temsil Sistemleri 132
3.2.1. Seçim Sayısı ve Artık Oy Uygulaması 132
3.2.2. Seçim Sayısına Dayanmayan ve Artık Oy Bırakmayan Nispi Temsil Sistemleri 133
4. Türkiye'de Seçim 134
5. Yerel Seçimler 137
6. Siyasal Partiler 137
6.1. Siyasi Partilerin Temel Özellikleri 138
6.2. Siyasi Partilerin Temel İşlevleri 139
6.2.1. Temsil 140
6.2.2. Menfaatlerin İfade Edilmesi ve Birleştirilmesi 140
6.2.3.Siyasal Devşirme İşlevi 140
6.2.4. Siyasal Toplumsallaştırma İşlevi 141
6.2.5. Politika Belirleme 141
6.2.6. Hükümetin Organizasyonu 141
6.3. Siyasi Parti Tipleri 141
6.3.1. Kadro Partileri 141
6.3.2. Kitle Partileri 142
6.4. İdeolojilerine Göre Partiler 142
6.4.1. Muhafazakâr ve Liberal Partiler 142
6.4.2. Sosyalist ve Sosyal Demokrat Partiler 143
6.4.3. Komünist ve Faşist Partiler 143
6.5. Parti Sistemleri 143

6.5.1. Tek Parti Sistemi 144
6.5.2. İki Parti Sistemi 145
6.5.3. Çok Parti Sistemi 145
6.6. Parti İçi Demokrasi 146
6.7. Siyasi Partilerin Finansmanı 148
IV. KAMUOYU ve BASKI GRUPLARI 150
A. KAMUOYU 150
1. Kamuoyu Nedir, Etkisi Nasıldır? 150
2. Kamuoyu Unsurları 152
2.1. Tartışmalı bir konunun varlığı 153
2.2. Vatandaşın Dinamik Yapısı 153
2.3. Kanaatlerin Birleşmesi 153
2.4. Kanaatlerin İfadesi 153
2.5. Süreç 153
2.6. Sayı 154
2.7. Siyasal etki 154
3. Kamuoyunun Oluşma Şartları 154
4. Kamuoyu ve Medya 154
B. BASKI GRUPLARI 155
1. Olgu Olarak Baskı Grupları 156
2. Baskı Grupları Çeşitleri 156
3. Baskı Gruplarının Kullandıkları Baskı Yöntemleri ve Etkinliği 157
4. Baskı Grupları ve Siyaset 158
5. Sivil Toplum 159
6. Seçkinler 161
6.1. Pareto ve Mosca; Elitin Kavramsallaştırılması 163
6.2. Demokratik Elit Kuramı 164
6.3. Aydınlar Bürokratlar ve Profesyoneller 165
6.4. Entelektüeller ve Aydınlar 165
V. SİYASETİN TOPLUMSALLAŞMA KAYNAKLARI 166
A. SİYASAL TOPLUMSALLAŞMA KAYNAĞI 167
B. AİLE, OKUL, ARKADAŞ ÇEVRESİ VE
KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI İLE SİYASAL TOPLUMSALLAŞMA 167
1. Aile 167
2. Okul ve Eğitim 169
3. Arkadaş Gurubu ve Sosyal Çevre 170
4. Kitle İletişim Araçları-Medya 171
VI. İKTİDAR VE MEŞURİYET 172
A. SİYASAL İKTİDAR? 172
B. MEŞRUİYET NEDİR? 174
1. Otorite ve Meşruiyet 176
2. Otorite Türleri 176
2.1. Geleneksel 176
2.2. Karizmatık Otorite 177

2.3. Yasal-Anayasal Otorite (Hukuki Otorite) 177
C. SİYASETİN MEŞRUİYET KAYNAKLARI NELERDİR? 178
1. Klasik Meşruiyet Kaynakları 178
2. Modern Meşruiyet 179
3. Meşruiyet Krizi 180
4. Siyaset ve Ahlak 180
VII. KÜRESELLEŞME 184
A. KÜRESELLEŞME KAVRAMI 186
1. Küreselleşmenin Tarihçesi 189
2. Küreselleşme Sürecine Yönelik Yaklaşımlar 190
2.1. Küreselleşme Savunucuları 191
2.2. Küreselleşme Karşıtları 192
2.3. Dönüşümcüler 193
3. Küresel Siyasetin Dinamikleri 194
4. Küreselleşmenin Etkileri 197
4.1.Refah Devletinin Krizi 198
4.2. Küreselleşmenin Kamu İşleyişine Etkisi 199
B. KÜRESELLEŞMENİN YANSIMALARI 202
1. Mikro Milliyetçilik ve Yabancı Düşmanlığı 202
2. Diğer Yansımaları 206
C. KÜRESEL ÖRGÜTLER 207
1. Avrupa Birliği 207
1.1. AB Kurumları, ... 208
1.2. Diğer Kurum, Organ ve Ajanslar, ... 211
2. Birleşmiş Milletler 212
2.1. Örgüt Yapısı ve İşleyişi 213
2.2. BM'ye Eleştiriler 216
3. Dünya Bankası 218
D. KÜRESELLEŞMEYLE İLGİLİ GÜNDEMDE OLAN BAZI KAVRAMLAR 219
1. Mornizm-Post Modernizm 220
2. Çok Kültürlülük 221
3. Çoğulculuk- Çoğunlukçuluk 222
4. Kamusal Alan-Özel Alan 223

İKİNCİ ÜNİTE

KAMU YÖNETİMİ 225
GİRİŞ 227

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU YÖNETİMİNİN NİTELİĞİ 229
I. TEMEL KAVRAMLAR 230
A. YÖNETİM, KAMU YÖNETİMİ TANIMI VE UNSURLARI 230
1. Yönetim Kavramı 230

2. Kamu Yönetimi ve Elamanları 232
B. KAMU YÖNETİMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ 233
1. Batı'da Ortaya Çıkışı 234
2. Türkiye'de Ortaya Çıkışı 235
C. KAMU YÖNETİMİNDE YAKLAŞIMLAR 237
D. KAMU YÖNETİMİNE YAKIN BİLİM DALLARI 238
1. İşletme 238
2. Siyaset 239
3. Sosyoloji 239
4. İdare Hukuku 240
5. Tarih, Siyasi Tarihi 240
6. Ekonomi 241
II. KAMU VE ÖZEL YÖNETİM İLİŞKİSİ 241
1. Siyasal Çevre 242
2. Kamu Yararı ve Özel Yarar 243
3. Serbestlik 244
4. Kamu Gücü 244
5. Kuralların Yoğunluğu: 244
6. Siyasi Liderlerin Sıklıkla Değişmesi: 245
7. Kurumların Yapısı ve Motivasyonu: 245
III. GELENEKSEL YÖNETİM ANLAYIŞI VE YENİ YÖNETİM ANLAYIŞI 245
A. GELENEKSEL YÖNETİM ANLAYIŞI 246
B. YENİ YÖNETİM ANLAYIŞI-YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİ (YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI) 247
C. KAMUDA YÖNETİŞİM 255
IV. ETKİNLİK VE VERİMLİLİK 256

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU YÖNETİMİNİN YAPISI VE ÖRGÜTLENMESİ 261
I. MERKEZİ YÖNETİM 262
A. BAŞKENT TEŞKİLATI 262
1. Cumhurbaşkanlığı 263
2. Bakanlar Kurulu 265
2.1. Başbakan 267
3. Merkezdeki Yardımcı Kuruluşlar 267
3.1. Milli Güvenlik Kurulu (MGK) 267
3.2. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) 269
3.3. Danıştay 270
3.4. Sayıştay 271
B. MERKEZİN TAŞRA (ÇEVRE) ÖRGÜTÜ 272
1. İl Yönetimi 273
1.1. Vali 273
1.2. İl Müdürlükleri 275

1.3. İl İdare Kurulu 275
2. İlçe Yönetimi 276
C. MERKEZDEN YÖNETİMİN ÖZELLİKLERİ 276
1. Yararları 277
2. Sakıncaları 277
D. KURUMLARIN İÇ YAPISI 278
II. YEREL YÖNETİM 278
A. YEREL YÖNETİMLERİN GELİŞİMİ 279
1. Tanzimat'tan Önce Kent Yönetimi ve Belediye Hizmetleri 280
1.1. Kadılık Kurumu 281
1.2. Vakıf Sistemi 282
2. Tanzimat'tan Sonra Yerel Yönetimler 282
2.1. İstanbul'da Belediye Yönetimi 282
2.2. İstanbul Şehremaneti ve Altıncı Daire-i Belediye 283
2.3.Taşrada Belediye Yönetimi 285
2.4. İl Özel İdaresi 286
2.5. Mahalle ve Köyler 287
B. SİYASİ VE İDARİ YERİNDEN YÖNETİM 296
1. Siyasi Yerinden Yönetim 296
2. İdari Yerinden Yönetim 297
2.1. İdari Yerinden Yönetimin Çeşitleri 297
2.1.1. Fonksiyonel (Hizmet) Yerinden Yönetim 297
2.1.2. Coğrafi (Yer) Yerinden Yönetim 298
C. DESANTRALİZASYON 299
D. HİZMETTE YERELLİK (SUBSİDİARİTY) 300
E. YEREL YÖNETİMLERİN ÖZELLİKLERİ 301
1. Anayasada Yerel Yönetimler 301
2. Yerel Yönetimin Önemi ve Dayandığı Değerler 303
F. GÜNÜMÜZDE YEREL YÖNETİMLER 307
1. İl Özel İdaresi 307
2. Belediyeler 313
2.1. Belediyeler 313
2.2. Büyükşehir Belediye Yönetimi 321
3. Köyler ve Mahalle Yönetimi 323
4. Yerel Yönetim Birlikleri ve İşletmeler 325
III. MERKEZİ YÖNETİM YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİ 328

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÜROKRASİ 331
I. BÜROKRASİ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ 331
A. BÜROKRASİ TANIMI 331
B. BÜROKRASİNİN ÖZELLİKLERİ 333
C. BÜROKRASİYE ELEŞTİRİLER 334
D. BÜROKRASİ VE SİYASİ KURUMLAR 335

II. BÜROKRASİNİN GELİŞİMİ 337
A. BATI'DA BÜROKRASİ 337
B. OSMANLI'DA VE TÜRKİYE'DE BÜROKRASİ 338
C. TÜRKİYE'DE BÜROKRASİ SORUNLARI 342
1. Bürokrasinin Örgütsel sorunları 342
2. Bürokrasinin İşlemsel Sorunları: 343

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

PERSONEL YÖNETİMİ VE İNSAN KAYNAKLARI 345
I. İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞİMİ 346
A.TANIMI VE GELİŞİMİ 346
B. ÖZEL SEKTÖR VE KAMU İNSAN KAYNAKLARI 346
II. İNSAN KAYNAKLARININ TEMEL KAVRAMLARI 348
A. TEMEL KAVRAMLAR 348
B. İNSAN KAYNAKLARI REJİMİNİN İLKELERİ 349
1. Genel İdare Hizmetleri 349
III. KAMU GÖREVLİLERİ 350
A. KAMU KURUMLARINDA İSTİHDAM BİÇİMLERİ 350
1. Kamu hizmetine Girişte Anayasal İlkeler 351
2. DMK'ya Göre Hizmete Girişte Genel ve Özel Şartlar 351
2.1. Genel şartlar 351
2.2. Özel şartlar 352
2.3. Hizmete Alma Politikası 352
2.4. Memuriyete Giriş Sınavı 352
B. MEMURLUĞA GİRİŞ, GÖREV VE SORUMLULUKLAR 353
1. Memurların Ödev ve Yükümlülükleri 353
2. Memurların Hakları ve Yasakları 355
3. Memurların Sosyal Hakları 358
4. Memurların Eğitimi ve Motivasyonu 358
5. Memurlar İçin Konan Yasaklar 360
C. DİSİPLİN CEZALARI 363
1. Memuriyette Sicil 363
2. Disiplin Cezaları 364
2.1. Disiplin Cezaları Çeşitleri 364
2.2. Disiplin Cezalarının Uygulanması 370

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAMU YÖNETİMİNDE STRATEJİK YÖNETİM VE PERFORMANS YÖNETİMİ 371
I. STRATEJİK YÖNETİM 372
A. STRATEJİK YÖNETİMİN TEMEL KAVRAMLARI 373
1. Stratejik Yönetimin Temel Kavramları 374
2. Stratejik Yönetim Süreci 375
2.1. Misyon 375

2.2. Vizyon 375
2.3. GZTF 376
B. STRATEJİK YÖNETİMİN UYGULAMASI 376
II. PERFORMANS YÖNETİMİ 376
A. PERFORMANS YÖNETİMİNİN ÖLÇÜLMESİ 377
B. PERFORMANS YÖNETİM SÜRECİ 378

ALTINCI BÖLÜM

KAMU YÖNETİMİNDE DENETİM 381
I. DENETİMİN ÖNEMİ, KAPSAMI VE TÜRLERİ 381
A. DENETİMİN İLKELERİ 383
1. Bağımsızlık İlkesi 383
2. Yasallık İlkesi 384
3. Nesnellik İlkesi 384
4. Dürüstlük İlkesi 384
B. DENETİM TÜRLERİ 384
1. İç Denetim (İdari Denetim) 384
2. Dış Denetim 385
3. Etkinlik ve Verimlilik Denetimi 385
4. Bağımsız Denetim 386
5. Uluslararası Denetim 386
6. Uygunluk Denetimi 386
7. Yerindelik Denetimi 386
8. Yüksek Denetim 386
C. SİYASİ DENETİM 387
1. Yasama Organınca Yapılan Denetim 388
2. Yürütme Organının Denetimi 388
3. Devlet Denetleme Kurulu, Teftiş Kurulu ve Yüksek Denetleme Kurulu 389
D. İDARİ DENETİM 389
1. Hiyerarşik Denetim 390
2. Vesayet Denetimi 390
E. YARGISAL DENETİM 391
1. Yargısal Denetimin Özellikleri 391
2. İdari Yargı Kuruluşları 392
2.1. Danıştay 392
2.2. Askeri Yüksek İdari Mahkemesi 393
2.3. İdare ve Vergi Mahkemeleri 393
2.4. Bölge İdare Mahkemeleri 393
F. OMBUDSMAN DENETİMİ 394
G. KAMUOYU VE HALK DENETİMİ 395
II. YÖNETİMDE AÇIKLIK VE ŞEFFAF YÖNETİM 395

KAYNAKÇA 399

KISALTMALAR:

AKÇT:	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AYİM:	Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
BİM:	Bölge İdare Mahkemeleri
BM:	Birleşmiş Milletler
BŞB:	Büyük Şehir Belediyesi
Çev.:	Çeviren
DB:	Dünya Bankası
DDK:	Devlet Denetleme Kurulu
DİE/TÜİK:	Devlet İstatistik Enstitüsü/Türkiye İstatistik Enstitüsü
DMK:	Devlet Memurları Kanunu
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
DTÖ:	Dünya Ticaret Örgütü
E-:	Elektronik
ECOSOC:	UN Economic and Social Council BM Ekonomik ve Sosyal Konsey
Ed.:	Editör
GİMOP:	Gümrük İdaresinin Modernizasyon Projesi
IMF:	Uluslar arası Para Fonu
IULA:	Uluslar arası Yerel Yönetimler Birliği
İDT:	İktisadi Devlet Teşekkülleri
KİK:	Kamu İktisadi Kuruluşları
KİT:	Kamu İktisadi Teşekkülleri
MERNİS:	Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
MGK:	Milli Güvenlik Kurulu
NATO:	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü /Atlantic Treaty Organization
Pol-Net:	Polis Bilgi Ağı Projesi
PUKÖ:	Planla–Uygula-Denetle-Önlem al
SBF:	Siyasal Bilgiler Fakültesi
STK/STÖ:	Sivil Toplum Kuruluşu/Örgütü
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TODAİE:	Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi
TÜSİAD:	Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği)
UYAP:	Ulusal Yargı Ağı Projesi
VEDOP:	Vergi Daireleri Otomasyon Projesi
Vd:	Ve Diğerleri
WALD:	Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı
YKİ:	Yeni Kamu İşletmeciliği
YÖK:	Yüksek Öğretim Kurulu

ÖNSÖZ

Siyaset, bireyden aileye oradan da topluma kadar karşılıklı etkileşim içinde belirlenmektedir. Bu soyutlamaya rağmen, siyaset tanımından başlayarak, kurumlarına ve işleyişine kadar farklı yaklaşımları, tanımları ve süreçleri ifade edebilmektedir. Bu yüzden siyasetin her bireye ya da topluluğa göre farklılaşan bir niteliği vardır. Öznelliği az da olsa içinde barındırmasına rağmen bu çalışmada, siyasetin daha ziyade genel tanımlar ve nesnel boyutu göz önünde bulundurulmaya çalışılacaktır.

Siyaset, Türkiye toplumu için vazgeçilmez bir alanı ifade etmektedir. Günlük haberlerden başlayarak kahvehane köşelerine kadar siyaset, küçüğünden büyüğüne tüm toplum kesimlerinin gündeminde yer almaktadır. Yalnızca bu gerçeklik bile siyasetin önemini ortaya koymaya yeterlidir. Bundan dolayı siyaset üzerine yazılanlar Türkiye açısından boşluğa düşmez ve her yapılan çalışma kendi içinde bir boşluğu doldurarak karşılık bulur. Bu biraz da siyaset kurumlarının toplum nezdinde sahip olduğu değerden kaynaklanır. Tam da bu yüzden siyaset köy kahvesinden, çarşısına kadar ana gündem maddesi olabilmektedir. Batı toplumlarının aksine bizim toplumlarda siyaset kurucu ve belirleyici unsurdur. Bu niteliğinden dolayı siyaset, kimsenin kayıtsız kalabileceği bir alan değildir. Siyasetten soyutlanan esasında "hayattan dışlanma"yla karşı karşıya kalabilecektir. Bu durum siyasetin belirleyiciliğinden ve öneminden kaynaklanmaktadır. Amerika ve gelişmiş Batı toplumlarında siyasetin en pasif niteliğini oluşturan oy kullanmaya dahi tenezzül etmeyen insanların yaygınlığına karşın Türkiye'de tarımdan turizme, sanayiden teknolojiye kadar siyasetin etkin olmasından kaynaklı yaygınlığı göze çarpar. Dolayısıyla siyaset

"bize" ait olan her şeyi gündeme almak ve tartışmaktır. Bize ait olanları birlikte tartıştırarak onları nitelendiren siyaset aynı zamanda birlikte nasıl yaşanacağının da kararını verir. Neyin ne kadar ve nasıl hayatımıza hükmedeceğini de siyaset belirler. Siyaseti tartışmak bu yüzden insanın bizatihi kendisini tartışmasıdır. Çünkü siyaset, insanların değer yargıları, tutumları, tarihsel tecrübeleri ve gelenekleri etrafında şekillenir. Siyasetin sahip olduğu "değer" insanın sahip olduğu "değer"e eş değerdir.

Bununla birlikte genç neslin siyasete ilgisi gittikçe azalmaktadır. Apolitik olarak tanımlayabileceğimiz yeni neslin siyasetten uzaklaşmasının sorumluluğu aileden –en basitinden aileler çocuklarını okula gönderirken siyasete bulaşmamalarının salık vermektedir- başlayarak sisteme kadar götürülebilir. Siyasetin sevdirilmesinin bir kısım yolu da siyasette gençlere yol/yer açmaktan geçmektedir. Akademiye de düşen siyaseti basit, sade ve anlaşılır bir çerçevede ele almaktır. Aksi takdirde ilgiyi sürdürmek zorlaşır. Siyasete yönelik olarak düşünceleri sorulduğunda insanların olumsuz değerlendirmesi biraz da siyasetin pratiğinden kaynaklanmaktadır. Oysa insan neyse siyaset de odur. Bunda biraz da, en azından Türkiye açısından olaya yaklaştığımızda, erdemli insanların siyasete mesafe koymalarının etkisinden bahsedilebilir.

Siyaset zamanla ve mekânla nitelik değiştirse de günümüze kadar önemini korumuştur. Küreselleşme süreci de siyaseti yeniden dizayn ederken, önemini tamamen kaybettiği şeklinde yorumlar da aşırı yorum olarak kabul edilmelidir. Siyaset bazen "olan" üzerinde odaklanırken, bazen de "olması gereken" üzerinden bir şeyler üretmektedir. Olanlardan hareket eden realistler, olup biteni anlamaya ve ona uygun çözümler üretmeyi seçerken, idealistler aynı zamanda olması gerekeni de işlerler.

Siyaset en başta kaynakları dağıtma rolündedir. Kaynakları topluma dağıtmada söz sahibi olmak isteyen kesimler arasında sürekli bir rekabete tanık olmaktayız. Türkiye'de siyaset kurumlarında patronaj ve klientalist ilişkilerle dağıtılan kaynaklar siyasette önemli belirleyicilerdendir. Gücün ve kayakların dağıtımı insanların siyasete ilgisini belirlediği kadar, çatışma-uyum ve rekabetlerini de belirleyebilmektedir. Burada güç alanı tüm toplum kesimlerine temerküz ederken, kaynakların dağıtımında da toplumsal ilişkiler belirleyici olabilmektedir. Siyaset aynı zamanda ortak yaşam alanını ifade eden kamusal birlikteliği tanzim eder ve kamu alanını belirler. Kamusal alanın ortak değerlerine vurgu yaparak düzenleme, kontrol ve denetim işlevini yerine getirir. Kamusal alanı uzlaşma ve uyumla sürdürmeye çalışır. Farklı düşünce tarzlarına örgütlenme hakkını vererek sorunları tartıştırır ve belli bir uzlaşmayla bu sorunları çözme yolunu

belirler. Elbette siyaset her zaman sorun çözmez bazı durumlarda sorunun da parçası olur. Bu durum siyaset alanını daraltmayla sonuçlanabilir.

Siyaset büyük oranda doğrudan hükmetmeyle ilgilidir. Hükümet, iktidar, otorite de bu boyutuyla siyasetin konusudur. İktidarın sınırını ve çerçevesini tanımlarken hükümetlerin de meşruiyetini belirler.

Kitap, bu yüzden öncelikli olarak siyaset felsefesi ve düşüncesi boyutuyla ele alınmıştır. Siyasette önemli isimlerin ve düşünce insanlarının değerlendirilmesi de siyasetin çerçevesini belirlemede önem arz etmektedir. Siyaset düşüncesi hiç şüphesiz siyasetin kendisini de etkilemektedir. Kavramlar düşünceyi belirler. Siyasetin temel kavramlarına vurgu kavram kargaşasının da önüne geçmeye hizmet edecektir. Siyasetin en önemli kavramlarının başında da devlet gelmektedir. Devlet, çeşitli boyutlarıyla çalışma boyunca işlenmesine rağmen özellikle düşünce boyutuyla da özel olarak işlenmiştir. Devlet siyasetin geçmişte en önemli kavramı olmasının yanında, günümüzde de özellikle küreselleşme bağlamında tartışmaların odağındadır. Devlete yaklaşım siyasetin de rengini belirlemede önemli turnosol kâğıdıdır. Küreselleşme devlete olan vurguyu azaltsa da devlet esas olarak iddia edildiği gibi ortadan kalkmamakta, daha çok niteliği küreselleşme süreci ile değişikliğe uğramaktadır. Bu yüzden devlet tartışmalarına kavramsal ve düşünsel boyutuyla değinmekte fayda vardır.

İkinci bölümde güncel siyasete ya da siyasetin pratiğine uygun olarak siyasetin işleyişi ele alınacaktır. Bunların başında siyasette tutum ve değerin yansıması olan ideolojiler işlenmektedir. İdeolojiler her ne kadar günümüz dünyasında daha çok olumsuz çağrışımlara sahip olsa da olumsuz çağrışım yükleyen düşünce ve algıların da birer ideoloji olduğu düşünüldüğünde ideolojilerle siyasette tüm yaklaşım, tutum, davranış ve değerlerin tanımlanması yapılmış olacaktır. Siyasal sistemler de güncel siyasette gündem oluşturabilmektedir. Özellikle Türkiye'nin kendine sistem arayışı içinde olduğu günümüzde siyasal sistemler tartışılmaya devam edecektir. Demokrasi günümüzün vazgeçilmezlerindendir. Ülkelerin artık demokrasiyle yönetilip yönetilmediği tartışılmamakta, demokrasinin hangi türü ve şeklinin olduğu ya da olması gereği üzerinden değerlendirilmeler yapılmaktadır. Seçim de demokrasiler için vazgeçilmezdir. Seçimlerin günümüzün demokrasileri için anlamı tartışılacaktır. Türkiye'deki seçim sistemleri üzerinde ayrıca durulmuştur. Yine günümüzde siyasal katılım, siyasal iletişim, siyasetin kaynakları da tartışılmaktadır. Sosyal medya günümüz dünyasında önemli siyaset kaynaklarından olmuştur. Bu yüzden üzerinde özel olarak durulması gerekmektedir. Siyasal iktidar, muhalefet ve hükümet ilişkileri de demokrasi ilişkisi ile irtibatlandırılmıştır. Çünkü

demokrasi günümüz itibariyle çoğullaşması gereğiyle üzerinde durulan bir kavram haline gelmiştir. Yalnızca çoğunluğun olmayıp azınlık hakları ve muhalefetin demokratik katılımı günümüz için önemli değerlerdendir.

Günümüz siyasetinin en belirleyici kavramlarının başında hiç şüphesiz küreselleşme gelmektedir. Küreselleşme hayatımızın tüm alanlarına sirayet etmiş bir kavramdır. Bununla birlikte siyasete etkisi boyutuyla değerlendirilmeye tabi tutulacaktır.

Siyaset konuları ilk iki konuda işlendikten sonra, bunların tamamlayıcısı olarak üçüncü bölümde kamu yönetimi işlenmiştir. Kamu yönetiminin tanımı, işleyişi, süreci bu bölüm altında işlenecektir. Kamu yönetimi tartışmalarında yeni kavramlar ve süreç göz önünde bulundurulacaktır. Özellikle küreselleşmenin kamu yönetimine etkisi incelenecektir. Siyasette önemli etkilere sahip küreselleşme aynı şekilde kamu yönetiminde de önemli etkilere sahiptir. Bu anlamda stratejik yönetim, stratejik planlama, etkinlik ve verimlilik gibi kavramlar işlenecektir.

Kamu yönetiminde örgütlenme ve kamu politikaları da bu bölümde işlenecektir. Kamu yönetiminde merkezi yönetim ve yerel yönetimler ayrımından hareketle bu yapı irdelenecektir. Her iki yönetimin sakıncaları, avantajları, dezavantajları bağlamında yönetim yapısına yaklaşılacaktır. Bürokrasi kamu yönetiminin örgütlenmesi ve işleyişinde önemli yapılanmadır. Bu yüzden bürokrasinin üzerinde durulacaktır. Son kısımda ise kamu personeli ve kamu yönetimin denetimi işlenecektir.

Kamu yönetimi uzun yıllar boyunca siyasetin içinde değerlendirilmiştir. Biz burada siyasetten ayrıştırmadan bir nevi kolaylık sağlama amacıyla kamu yönetimini ve siyaseti aynı kitap içinde ele alacağız. Kamu yönetimi adeta siyasetin somutlaşması olarak görülebilir.

Bilal Eryılmaz'ın Kamu Yönetimi kitabı Kamu Yönetimi bölümünde, Mümtaz'er Türköne'nin editörlüğünü yaptığı Siyaset kitabı ve Heywood'un Siyaseti de Siyaset Bilimi bölümünde çokça zikredilmiş ve bu eserlerden yararlanılmıştır. Yine de ayrıntı için bu kitaplara bakılabilir.

Kitabın öğrencilerime ve ilgilenenler başta olmak üzere okuyucuya yararlı olması en büyük beklentimdir. Bunun gerçekleşmesi emeğin karşılığı olarak görülecektir. Kitaptaki hatalardan yalnızca yazarı sorumludur.

Eşim Hafsa Hanım'a ve oğlum Furkan'a ithaf ederim.

BİRİNCİ ÜNİTE
SİYASET BİLİMİ

BİRİNCİ BÖLÜM
SİYASET TEORİSİ VE SİYASETİN DÜŞÜNSEL BOYUTU

Bu bölümde siyasetin daha çok kavramları, felsefi/düşüncel boyutu ve siyasetin en önemli kurumu olan devlet kavramı ele alınacaktır. Siyaset kavramını ve onunla ilişkili diğer yaklaşımları ve bilim dallarını tanımlamak siyasetin anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Burada önemli görülen belli ilişkili diğer kavramlardan da bahsedilecektir. Yine ansiklopedik bir bilgi vermekten ziyade daha çok düşünce, ideoloji ve siyasetin pratiği ile ilişkilendirilmek suretiyle yakın kavramlardan bahsedilecektir. Zira siyasetin diğer bilim dallarıyla ilişkisi de siyasetin niteliğini vermektedir.

Her eylem ve uygulamanın arka planında şüphesiz düşünce ve yaklaşım vardır. Bunu ortaya koymak eylemi tanımayı da kolaylaştıracaktır. Ayrıca siyasette önemli düşünürler, kitleleri etkileyerek, paradigmanın şekillenmesinde önemli rollere sahip olmuştur. Bu yüzden geçmiş yıllardan günümüze kadar önemli siyaset insanlarının düşünce ve yaklaşımları kısaca özetlenecektir. Tüm siyaset insanlarının düşüncelerinden bahsetmek tahmin edileceği gibi kitabın hacmini aşar. Bundan dolayı da mümkün mertebe bazı sembol isimlerden ve onların fikirlerinden bahsedilecektir. Bu isimler zaten çoğu zaman belli başlı ideolojilere temel altlık oluşturan isimler olmuştur. Dolayısıyla onlardan bahsedilirken kısmen de olsa ideolojilerden de bahsedilmiş olunmaktadır.

Devletin kavramsal ve düşüncel temellerinin belirlendiği başlıkta yer alması devlet kavramına verilen değeri göstermektedir. Gerçekten devlet,

geçmişten günümüze siyaset tartışmalarının odağında yer almaktadır. Devlete yaklaşım çerçevesinde düşünceler, kavramlar, ideolojiler ve yaklaşımlar ortaya konulmaktadır. Küreselleşme sürecinde de devlet etrafında tartışmalar yapılmaktadır. Bu açılardan devlet tartışmalarına öncelikli olarak değinilmiştir.

I. SİYASET KAVRAMI

Daha önce de bahsedildiği gibi siyaset kavramı altında, siyasetin ilgili olduğu bilim dallarına değinilecektir. Siyasetin bilim olup olmadığı, kapsamının nasıl tanımlandığı ve özellikle yakın bilimlerle ilişkisi bu başlık altında incelenecektir.

A. SİYASET NEDİR?

Kavramları tanımlamak ilmi çalışmaların en zor yanını ifade eder. Öyle bir tanım yapmak gerekiyor ki eskilerin değimiyle "etrafını cam'i ağyarını mani" çerçeveyi en uygun en kapsayıcı bir şekilde tanımlamak gerekmektedir. İhtiyaç olunan ve kapsamına giren her şeyi kavramın içine koymak, ilgisiz ve ilişiksiz olanları ise dışarıda bırakmak gerçekten zordur. Bu zorluktan elbette siyaset de payına düşeni alacaktır.

Siyaset kavramında her tercih ediş aynı zamanda bir başka tanımdan da vazgeçişi ifade eder. Aynı şekilde farklı tanımlar farklı sonuçlara götürür. Siyaset bu yüzden tanımının kolayca yapıldığı bir kavramı ifade etmez. Tanımdan ziyade belki özelliklerinden bahsederek daha doğru sonuçlara ulaşabiliriz.

Siyaset kavramı yanında politika da kullanılmaktadır. Bu iki kavrama değerler temelinde yaklaşıldığında farklı içeriklere sahip olduğu ifade edilse de birincisinin Arapça, ikincisinin Latince olmasından başka farklılıkları yoktur. Farklılığın yokluğu Batı toplumları ile Doğu toplumları arasında siyasete yaklaşımın, kapsamının aynı olduğu özellikle siyaset değerlerinin birbirinden farksız olduğu şeklinde yaklaşımı getirmemelidir. Her toplumda siyasete yaklaşımın, siyasetin değerinin aynı olmadığını bir kez daha belirtmekte fayda vardır.

Siyaset, Arapça'dan Türkçe'ye geçmiştir. "Siyasa" kelimesi yönetmek, hükümranlık altına almak, eğitmek ve yetiştirmek gibi anlamlara gelmektedir. Araplarda develerin ya da atların terbiye edilmesi ya da yönetilmesi için kullanılmış, at terbiyecisine "seyis" denilmiştir. Daha sonra bu kavram insanların, şehirlerin ve ülkelerin yönetiminde de kullanılmıştır. Günümüzde daha çok kent, bölge ve ülke yönetimiyle ilgili kullanılmaktadır.

Siyasetin dar ve geniş anlamı bulunmaktadır. Dar anlamı daha çok köyden-mahalleden başlayarak devletin en üst yönetimine kadar daha çok "yönetim" alanı ile ilgiliyken, geniş anlamı ile ortak ve birlikte yaşamaya ait olan ne varsa siyaset de onunla ilgilidir. Ailede, komşuluk içinde, mahallede, sokakta, üniversitede, kahvehanede, bürokraside yani hayatın tüm ortak alanlarında var olan ve müşterek olanın idaresiyle ilgilidir.

Batı toplumlarında kullanılan politikanın kökü, polistir. Şehir devletleri için polis, yurttaşlar için polities, devlet ve siyasal kurumlar için politiea gibi kavramlar kullanılmıştır. Eski Yunan'da da siyaset ortak alanı ve faaliyeti kapsayarak en üstte olanı ve iyi olanı ifade etmiştir. Yunan'da şehir devletleri "polis"lerin her biri bağımsız bir birimdi. Aynı zamanda siyaset kamusal iş olarak şehirde mukim tüm özgür erkek yurttaşların faaliyet alanı olarak beliriyordu.

Osmanlı toplumunda ise anlam farklılaşmasına tabi olarak, siyaset devlete karşı işlenen suçların cezalandırılması amacıyla kullanılmıştır. "Siyaseten katl" Osmanlı literatüründe karşımıza çıkan bir kavram olmuştur. Ölüm cezasına çarptırılma siyaset veya siyaset etmek olarak tanımlanmıştır. Aynı şekilde halka zulmeden idarecilerin de cezalandırılmaları bu kavramlarla ifade edilmiştir. Günümüzde bazı durumlarda da siyaset olumsuz anlamlar içermektedir. Manipülasyon yapma, aldatma, hile gibi kavramlarla da siyaset tanımlanmaktadır. Konuşma esnasında insanların "siyaset yapmıyorum", ya da "neden siyaset yapmadın" gibi çıkışlar kişinin herhangi bir olayı, durumu, sorunu veya kişiyi olduğundan farklı göstermesi, muhatabına ya da diğer kişilere karşı dürüst olmaması, aynı zamanda bir amaç-hedef için belli strateji çerçevesinde göründüğünden farklı olunması gibi durumları ifade etmesi anlamında olumsuz kullanılmaktadır. Üniversite öğrenimindeki öğrencilere siyasetin zihinlerindeki ilk çağrışımları sorulduğu zaman "yalan, hile, düzenbazlık, sahtekarlık" olarak tanımladıkları siyasetin de bu anlamda birçok insanın belleğinde olumsuz çağrışımlara sahip olduğu görülmektedir. Bu yüzden siyaset tarafgirlik, objektiflikten uzak anlamlarıyla kirliliği ifade etmektedir. Eski filozofların siyaseti en üstün uğraş olarak tanımlarına tezat oluşturacak bu anlam kaymalarını engellemenin yolu, siyaseti bu kötü şöhretinden kurtarmaktan geçer. Bu da dürüst, temiz, ilkeli ve şeffaf siyasetle mümkündür. Aynı zamanda siyaseti ekonomik kazanç," kısa yoldan zenginleşme" ve "köşeyi dönme" içeriklerinden uzaklaştırmak gerekmektedir. Aksi takdirde siyaset en iyi faaliyet alanında en kötü şöhrete sahip bir uğraş-faaliyet alanına hapsolur.

İnsanlar siyasetten uzak olmak istese de bu pek mümkün olamamaktadır. Bu, siyasetin etki alanıyla ilgili bir durumdur. Siyaset beşikten mezara kadar insan yaşamıyla ilgili bir alandır. Bu yüzden biz ondan kaçsak dahi o bizi bir vesileyle bulur. Aynı şekilde insanların siyasete yükledikleri anlam gibi siyasetten beklentileri de birbirlerinden çok farklılık arz eder. Bu faklılık da siyasete yansır ve birbirleriyle uyuşmayan fikirler yer yer de çatışan yaklaşımlar benimsenir. Soruna yaklaşım kadar çözüm alternatifleri de bu farklılıktan nasibine düşeni almakta ve çözümler de bir o kadar değişiklik göstermektedir. Çözüm noktasında da farklı görüşler dile getirilmektedir. Ayrıca istenilen uzlaşma yaklaşım farklılıklarından dolayı pek mümkün gözükmemektedir. Her siyaset tanımı, gerçeğin bir kısmını tanımlarken, bütünü ifade etmekten uzaktır.

Günümüzde siyasete özellikle yeni nesil tarafından olumsuz yaklaşımlar daha fazla yüklenmektedir. Bu durum siyasete yüklenilen anlam ve siyasetin fonksiyonu ile paralellik arz etmektedir. Oysa eski filozoflara göre siyaset; erdemli, onurlu bir faaliyet alanı iken aynı zamanda "en üst bilim" olarak adlandırılmıştır. Aristoteles'e ve Farabiy'e göre siyaseti en faziletli ve en üstün bilim yapan unsur hiç şüphesiz onun ortak yaşamı belirleme gücü, ortak iyi ile iyi yönetimi siyasetin mümkün kılmasıdır.

Siyasetin var olması için insan unsuru şarttır. Bireylerin tek başlarına yapacakları ve yalnız başlarına sürdürecekleri bir faaliyet değildir aksine siyaset sosyal bir faaliyettir (Heywood, 2011: 21). Tek başlarına insanlar birçok faaliyet gerçekleştirebilirler, örneğin ekonomik faaliyet yapabilir üretimde bulunabilirler, ama siyaset için en az iki kişi gereklidir. Bu yüzden siyaset kişilere göre faklılaşan ve değişiklik gösteren bir bilimdir. İnsan sayısı kadar siyasi fikrin olması da bu açıdan garip karşılanılacak bir durum değildir. Bu öznellik siyasetin bir bilim dalı olup olmamasında da kendini göstermektedir. Siyasetin bir bilim olmayıp sanat olduğu (Bismark'tan aktaran Heywood, 2011) şeklindeki yaklaşım siyasetin bir bilim olup olmadığını tartışmalı bir hale getirmektedir. Bunun bir bilim olmadığını ifade edenler, değer yargılarından, ideolojilerden siyasetin soyutlanamayarak tam bir öznellik alanını ifade ettiğinden hareketle siyasetin bir bilim dalı olmadığını belirtirler. Ayrıca siyasetin genel kabulleri olmasına rağmen evrensel doğrular yerine kişiler ve yerel doğruları ifade ettiği için siyaseti bilim kabul etmezler.[1] Siyasete bilim diyenler ise onun da diğer bilim dalları gibi deney ve gözleme dayandığını, evrensel doğruları

1 Siyasetin bilim olup olmadığı tartışmasını burada genişletmek manasız durmaktadır. Yine de daha geniş yaklaşımlara ve tartışmalara bakmak isteyenler bkz. Siyaset (ed. Mümtaz'er Türköne, 2010).

olduğunu belirtirler. Bu yüzden tarih, coğrafya, iktisat ya da diğer sosyal bilim dalları gibi bir bilim dalı olduğunu öne sürerler. Tartışmalar nereye varırsa varsın, siyasetin bilimsel yaklaşıma ihtiyacı vardır. Bu kadar farklı yaklaşıma karşı siyaseti genel içeriği olarak Heywood şu şekilde sınıflandırmaktadır (Heywood, 2011: 23).

Hükümet etme sanatı olarak siyaset

- Hükümet etme sanatı olarak siyaset
- Kamusal işler olarak siyaset
- Uzlaşma ve mutabakat olarak siyaset
- İktidar mücadelesi ve kaynakların dağıtımı olarak siyaset
- Değerlerin iktidar eliyle taşınması

Şimdi bunlara kısaca değinmekte fayda vardır.

1. Hükümet Etme Sanatı Olarak Siyaset

Siyaset en eski tanımlarından ya da fonksiyonlarından birisi ile yani hükümet etmekle tanımlanmıştır. Burada kolektif kararların alınması ve kolektif işlerin yürütülmesi olarak anlaşılır. Toplumsal işler görülürken, toplum da kontrol altına alınmış oluyordu. Eski Yunan'da tüm işler kolektif, kamusal yani siyasetle ilgilidir. Devlete ait olan işler de birlikte görülürdü. Şehir devletlerinden (polis) en meşhuru olan Atina'da da siyaset, hükümet işi ve hükmetme işi olarak kolektif görülürdü. Daha sonra devlete ait olan yani daha dar çevreyle ilgili olarak bakanlar, hükümetle ilgili olanlar siyasi kabul edildi. Hükümetin, devletin ya da bakanların dışında olan siyasetin dışında kabul edildi. Burada oldukça sınırlı bir siyaset tanımı vardır. Siyaset bir meslektir ve sadece hükümetle ilgili olan işler siyasetin içinde kabul edilir. Aristoteles'in siyaset isimli çalışması buna iyi bir örnektir. Politika kitabıyla Aristoteles "iyi yaşam" en üstün bilim, adil toplum gibi kavramları siyasetin temelinde değerlendirerek, hükümet olmanın önemini vurgulayarak, hükümetin işleriyle iştigal etmenin önemini belirtmiştir.

2. Kamusal İşler Olarak Siyaset

Kamusal işler olarak tanımlanan siyaset burada biraz daha genişletilmiştir. Hükümet, bakanların ötesine geçerek, kamusal faaliyet olarak tanımlanmıştır. Burada yine de özel-kamusal olan arasında kesin bir ayrım vardır. Siyaset, özel alandan farklı olarak kamuyla ilgili ya da onun işleyişi ile ilgili olarak tanımlanır. Özel alan sivil toplum yapılanmasını ifade ederken, devlete ait olan işler kamu personeli eliyle yürütülür, vergiler tarafından finanse edilir. Devlet sahip olduğu güçle hem düzeni sağlar hem

de vergi toplar. Özel kesimin ise bunlara yetkisi yoktur. Dolayısıyla kamusal iş ve özel iş olarak temel ayrımda siyaset kamusal iş olarak tanımlanır. Özel alanı temsil eden sivil toplum ise gönüllü birlikteliğin alanı olup, siyasi olanın da dışındadır. Siyasi alan aile, akrabalık grupları, sendikalar, vakıflar, dernekler, ticari özel işletmeler, kulüpler gibi çok geniş bir alanı ifade eder.

3. Uzlaşma ve Mutabakat Olarak Siyaset

Heywood (2011: 28), burada politikanın yürütülmesinden ziyade kararların alınmasından hareketle mutabakat ve uzlaşının aranması gerektiğini ifade eder. Siyasette rekabet ve dolayısıyla çatışma kaçınılmazdır. Siyaset ise bu çatışmaları çözen, farklılıkları uyumlulaştıran ve rekabeti makul bir düzeyde tutan bir uğraştır. Özellikle modern toplumlarda çıkarlar çok çeşitlenmiş olup, bunları uzlaştırmak ayrı bir öneme sahiptir. Siyaset rekabeti çatışmaya döndürmemek için ya güç kullanarak ya da müzakere yoluyla çözmeye çalışır. Askeri çözümün karşıtı olarak da günümüzde müzakere yoluyla çözmenin adı "siyasi çözüm"dür. Siyasi çözümde güç kullanma yoktur. Barışçıl yollarla çözüm aranır ve uzlaşı beklenilir. Çıkarlar ve menfaatler ezilip geçilemeyeceği için sorunlar uzlaşma yoluyla çözüme kavuşturulacaktır.

Siyaset yalnızca çatışmaları çözmez, sosyo-politik hayatta var olan tüm çatışmaları ve uyumsuzlukları müzakere ve mutabakatla çözme yolundadır. İşçi-işveren, amir-memur, zengin-yoksul gibi tüm ikiliklerde ve ilişkilerde çatışma sonlandırılarak uyum aranır. Tüm toplum kesimleri arasında, politika üretmede ve sürdürmede uyum siyasetin görevi olarak tanımlanır. "Siyaset mümkün olanın sanatı" olması dolayısıyla ütopik çözümler ve uzlaşılar temelinden hareket edilmez. Karşılıklı tavizler, biraz tatminle uzlaşı aranır. Bu uzlaşmayı başaranlar günümüzde zaman zaman "Nobel Ödülü"ne layık görülebilmektedir. Özellikle çatışmaları bitiren ve barış sağlayan müzakereler yürütmek ve bunu başarmak "keskin ve derinlikli siyaset" gerektirir.

4. İktidar Mücadelesi ve Kaynakların Dağıtımı Olarak Siyaset

Siyasetin en somut göstergesi iktidardır. Güç ve iktidar ilişkisinin olmadığı yerde siyasetten bahsetmek güçleşir. Özellikle örgütlenmiş en yüksek iktidar alanı olan devlette (Dursun, 2010: 33) iktidar mücadelesi daha fazla önem arz eder. İktidar güç mücadelesidir. Siyaset de güç ve iktidar alanını inceler. Hapishanenin Doğuşu"nda Michel Foucault'a göre, modern iktidar, çocuğu okulla, hastayı hastaneyle, deliyi tımarhaneyle,

askeri orduyla, suçluyu hapishaneyle kuşatarak bireyselleştirmiş, kayıt altına almış, böylece egemen olmuştur. Gücünü her yerde ortaya koymuş ve bireyleri tahakküm altına almıştır. İktidar her yerdedir ve bireyler gözetim altındadır.

Bu iktidar mücadelesi kaynakların paylaştırılmasında da özel önemdedir. Geçmişten günümüze kaynakların dağıtımı iktidar için çok önemlidir. İktidar mücadelesi de bu kaynaklara ulaşma, onları paylaşma ve kaynakları dağıtma temelinde şekillenir. Ortak çıkarları temsil etme yetkisi ve bu alanda nihai karar verme yetkisine sahip olmak için siyasi mücadeleler verilir. İktidar mücadelesini ve kaynaklar konusunda söz sahibi olmak için mücadele etmenin önemini görenler siyaseti en temel ve belirgin olarak iktidar, güç alanı ve kaynakların kullanımı ve dağıtımı olarak görme eğilimindedir. Dolayısıyla iktidara sahip olma yalnızca benlik, itibar arayışı ve kendini gerçekleştirmek olarak düşünülmemelidir. Kaynakların dar ve geniş çevreye dağıtılması da siyaset yapmada önemli bir unsurdur.

Marksistlerde siyaset alt yapı tarafından belirlenen bir üst yapı kurumudur. Üst yapı da ekonomik "değer"den çıkmış ve onun tarafından belirlenmiştir. Bu belirlemecilik siyaseti ekonomik ilişkiler ağıyla bağlantılandırılmasına yol açmıştır. "Siyaseti iktisadın en yoğun hali" olarak görmek de bu durumdan kaynaklanmaktadır. Genellikle egemen sınıfın örgütlü iktidarı olarak görülür.

Feminist yazarlar ise erkek egemen siyasetin kadınlar üzerinde iktidarı ve gücünü gerçekleştiğinden hareketle özel ve kamusal alan ayrımına karşı çıkarlar. Aile içi ilişkiler yani "özel alan"la ilgili konularda siyasi olup, güç iktidarın belirlendiği, dağıtıldığı ve gösterildiği mekânlar olarak görülür. Özel alan-kamusal alan ayrımını reddederek, her alanın siyasi olduğu kabul edilir. "Özel alan politiktir" ifadesi bunun en güzel açıklamasını ortaya koyar.

Liberaller ise siyasetle iktisadi olanın ayrılmasından hareket ederler ve siyaseti çok dar bir alana koyarlar. Güç, iktidar ve çıkar gruplarının mücadele alanı olarak gördükleri siyaseti, ekonomik alanın çalışma alanını kolaylaştırması olarak görülür. Bundan dolayı da liberal siyasette iş dünyasının iktidar mücadelesi siyasi alanda görülür.

Türkiye gibi ülkelerde kaynakları dağıtma patronaj ilişkileriyle sürdürülür ve klientalizm bu dağıtımı karakterize eder. Siyaset bir nevi "aracılık"la, "müşteri ilişkisi"yle sürdürülür. Siyasette temsilci olanlar kaynakları yakınlarından başlayarak, yakınlık kurmak için dağıtırlar. Kaynakların müşterisi olanlar, karşılığında oy vermek suretiyle "vefa"sını göstermiş olurlar.

5. Değerlerin İktidar Eliyle Taşınması

İktidarı savaş alanı, güç mücadelesi, iktidar kavgası ve kaynakların dağıtımı yanında adaleti hakim kılma, belli değerleri etkin yapma ve yayma dolayısıyla adaleti hakim kılma anlayışı olarak siyasete anlamlar yüklenmektedir. Toplumsal barış ve uzlaşmanın ancak toplumsal adalet mekanizması ile sağlanabileceğini belirtirler. Bunun için de siyaset kilit konumundadır. Easton, siyaseti maddi ve manevi değerlerin otorite yoluyla dağıtılması olarak görür (aktaran, Dursun, 2010: 34). Toplumun ortak değerleri nasıl belirlenecek ve dağıtılacak? sorusu da siyasetin gündemindedir. Bunun için özellikle yeni nesil eğitim kurumları gündeme gelmektedir. Maddi iktidar ve güç paylaşımı yanında değer taşınması ve dağıtılması için de siyaset gündeme gelebilmektedir.

Bu tartışmalardan da anlaşılabileceği gibi, siyaset salt teknik anlamda "yönetim"i ifade etmez. Bunun yanında güç, iktidar paylaşımı, kamusal işleri belirttiği gibi değerlerin yeni nesillere aktarıldığı ya da değerlerin nasıl tanımlanıp paylaştırılması gerektiğinin de tartışıldığı bir alanı ifade eder. Bazı ülkelerde bu tartışmalar güncel sorunlar etrafında şekillenirken, diğer bazılarında, devlet eliyle bunun sürdürülmesi üzerinde durulur. Dolayısıyla "değer" siyaset için de önemli bir kavramdır.

B. DİĞER BİLİM DALLARIYLA İLİŞKİSİ

Siyaset, toplumsal ilişkiler içinde anlam kazanır ve toplumsal olanla etkileşim içindedir. Bundan dolayı diğer toplum bilimleriyle doğrudan ilgilidir. Toplumsal değerlerle belirlenir ve beşeri ilişkilerle şekillenir.Değerlerin oluştuğu alan olarak siyaset, hem diğer bilim dallarından yararlanır hem de gözlemlerden veri toplamaya, verileri değerlendirmeden bu bilgileri test etmeye kadar siyasetin teknikleri açısından bunlara ihtiyaç duyar.

1. Ekonomi

İktisat ve siyaset ilişkileri geçmişten günümüze kadar tartışılmıştır. Günümüzde de aynı şekilde siyasetle iktisat içiçeliği, ayrılmazlığı ifade ederken, en fazla liberal olan ülkeler dâhil tüm ülkelerde tartışmalar bu birlikteliği ayırmanın ne kadar zor olduğunu göstermektedir. İktisadın siyasetten bağımsız, siyasetin iktisada ilgisiz kaldığı bir durum mümkün olmamıştır. Dolayısıyla tarihte siyasetin etkileşimi farklılık arz etse de bu ilişki her zaman varlığını sürdürmüştür. Bu etkileşimi en aza indirmek isteyenler klasik iktisatçılar olurken, en yoğun ilişkilerinden birisi de İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı Avrupa'da ortaya çıkan sosyal

devletlerde gözlenmiştir. Günümüzde de yoğunlukları farklı olsa da mevcudiyeti devam etmektedir. Siyasetle ekonominin içiçeliğinden dolayı politik iktisat ya da ekonomi politiği gibi kitaplarla, başlıklarla, bölümlerle de bu birliktelik vurgulanır.

Marksistlerde alt yapı-üst yapı, liberallerde ise, kültür ve değer yaklaşımı temelinde olsa da bu ilişki kabul edilir. Küreselleşmeye en açık ve en liberal ülkelerde bile siyasetin ekonomiyle ilişkisi yoğun olarak gözlemlenmektedir.

Siyasetin güç ve kaynak dağıtımı ekonomiyle doğrudan ilgisine yol açmaktadır. Kaynaklar siyasetin bazen de ekonomik gücün etkinliği çerçevesinde belirlenmektedir. Kaynaklara erişmek ve dağıtmak için düşünülen siyasetin bu etkinliğinin yoğunluğu siyasete ilginin yoğunluğunu etkilemektedir. Siyasetin kaynakları ve yetkileri arttıkça siyasete olan ilgi de artış göstermektedir.

2. Sosyoloji

Sosyoloji, toplumsal ilişkilerden hareketle toplumsal olanı tanımlamaya çalışır. Siyaset de toplumsal olanla ilgilidir. Bu, bazen iktidara gelmek bazen de yönetimin sürekliliğini sergilemek için gereklidir. Siyasette var olan değerlerden başlayarak, toplumun tutum ve davranışlarına kadar toplumsal olanı tanımlamak sosyolojinin desteğiyle mümkün olmaktadır.

Siyaset, işleyişinin her aşamasında sosyolojiden yararlanır. Özellikle siyaset sosyolojisi, siyasetin toplumsal ilişkilerini tanımlamaya çalışır. İnsan birlikteliğinden hareketle toplumun beklentilerini, ihtiyaçlarını, değerlerini ve tutumlarını sosyolojiden yararlanarak elde etmeye çalışır. Toplumun gerçeğini, siyasetin gerçeğiyle yüzleştirme için ve siyasal süreci kontrol etmek için sosyoloji siyasete önemli altlıklar ve temeller oluşturur.

3. Tarih

Tarih, toplumların hafızasıdır. Siyasetin, siyasal davranışın, değer ve kültürlerinden toplumsal hafızadan beslendiği dikkate alındığından tarihin siyaset için anlamı ve önemi ortaya çıkar. Siyasette var olan yapının tarihsel süreçte gerçekleşerek günümüze kadar ulaştığı gözden kaçırılmamalıdır. Dünü hatırlama ve bugüne nasıl gelindiği siyasetin tarihe olan ilgisini belirler.

Tarih ayrıca, diğer ülke ve topluluklara da geçmişlerinde yaşananlar açısından paralellik kurmaya yardımcı olur. Toplum içinde siyasetin sahip olduğu süreç tanımlanırken, bazı ülkelerin diğer bazı ülkelerin yaşadıklarını geriden yaşadığı vurgulanır. Özellikle gelişmemiş ülkelerin gelişmiş

ülkelerin tarihsel olarak on yıllarla bazen yüzyıllarda betimlenen "geriden" takip ettiği vurgulanır. Siyasetin tarihle olan vurgusunu da daha çok siyasi tarih ya da siyasal tarih alanı belirler.

4. Hukuk

Hukuk, siyasetin çalışma alanını, süreçlerini, meşru çerçevesini belirler. Anayasalar, yasalar, KHK'ler, yönetmelik ve yönerge gibi diğer mevzuat da siyasetin kurumlarının çalışma çerçevesini belirler. Siyasetin çok fazla yararlandığı, yararlanmakla kalmayıp, zorunlu olarak tabi olmak zorunda kaldığı bir bilim dalıdır. Bundan dolayı siyasetin içinde hukukla bağlantılı birçok bilim dalı bulunmaktadır. İdare hukuku, idari yargı, anayasa hukuku, kamu hukuku gibi alanlar siyasetin hukukla olan ilişkisini belirlemede yararlandığı alanlardandır. Aynı şekilde hukuk felsefesi ile siyaset felsefesinin kesişim alanı vardır. Hukuk normları da bir yandan siyasete etki ederken, diğer taraftan siyaset tarafından etkilenme içindedir. Siyasetin hukuk alanına etkisi de siyaset alanında olduğu kadar toplum içinde de önemli tartışmalara eşlik etmektedir. Özellikle iktidar muhalefet, kamusal alan özel alan, devlet-sivil toplum-özel sektör arasında bu tartışmalar önem kazanmaktadır.

5. Psikoloji

Sosyolojiden farklı olarak insan psikolojisini, davranışını inceleyen psikolojisi, siyaset davranışını, siyasetten beklentileri belirlemede önemli temel oluşturmaktadır. Birer birer insan davranışını ve tutumlarını belirlemeye çalışan siyaset, psikolojin yardımıyla insanların beklentilerini, davranışlarını, değer ve yargılarını anlamaya ve yönetmeye çalışır.

Siyasal psikoloji de, siyasal davranışlarla, değer ve tutumlarla ilgilenir. Siyasal değerlerden yapılara kadar bir dizi gerçeklikten hareketle bunu siyasete de uyarlar. Siyasal değerle siyasal davranış arasında korelasyon sağlar. Siyasal davranışları, toplumsal değerlerden bağımsız düşünemeyeceğimizi bugün daha iyi görmekteyiz. Toplumsal ve siyasal değerlerden ve insan davranışından hareketle siyasal psikoloji bu alanı tanımlamaya çalışır.

6. Coğrafya

Coğrafya da siyasetle ilişkili olan bilim dallarındandır. İnsanların davranışları ile insanların yaşadıkları coğrafya arasında da ilişki vardır. Coğrafyanın insana etkisi eskiden günümüze kadar araştırmalara konu olmuştur. İbn-i Haldun bunların en meşhurlarındandır. Bedevi ve Hazari toplum ayrımından hareketle, kırsal ve kentsel, sıcak ve soğuk iklim

kuşaklarından hareketle iklimin ve coğrafyanın insan davranışı üzerinde etkisini incelemiştir.

Coğrafyanın jeopolitik gerçekliğinden hareketle politik coğrafya alanı tanımlanmıştır. Coğrafya ile politika ilişkisini inceleyen bu ilim dalı, coğrafyayı jeopolitik bir unsur olarak değerlendirmiştir.

Bunlara ek olarak ilahiyat, istatistik, felsefe, uluslar arası ilişkiler vb. alanlarla siyasetin etkileşimi vardır. Özellikle istatistik bir veri analizi ve yöntem olarak kullanılırken, ilahiyat alanı siyasetin değerleri, tutumları ve davranışları açısından önem kazanmıştır. Siyaset özellikle hukuk, din sosyolojisi, din psikoloji, siyaset felsefesi gibi alanlar da siyasetle daha fazla etkileşim içinde olmaktadır. Dinin ve inanç sistemlerinin siyasetin kurumları, yapısı, rejimlerin niteliği gibi birçok alanda siyasete etki ettiği bilinmektedir. Bu anlamda dinin toplumsal yaşamdan ve siyasetten tamamen izole olacağına yönelik modernist yaklaşım ya da kanaat başarısız olmuştur denilebilir.

C. SİYASET TEKNİĞİ VE BİLİMSELLİK

Siyasetin tekniğinden hareketle ve siyasetin değer yüklü olması ve öznelliğe sahip olması gibi bir dizi gerçeklik siyasetin tekniğini ve siyasetin bilimselliğini tartışmalara konu etmiştir (Dursun, 2010: 83-91). Siyasetteki sınırlılıklar ve kullanılan metotlar elbette diğer sosyal bilimlerde de vardır. Şüphesiz bilimsel bilginin daha fazla eleştiriye konu edilmesiyle teknik bilimler ya da fenni bilimler de artık sorgulanır olmuştur. Deney ve gözlemi metot olarak benimseyen pozitivizme karşı ciddi eleştiriler günümüz itibariyle bilim alanında önemli yer tutmaktadır. Buna rağmen siyasette bir kısım bilimsel tekniklerin kullanılması ve siyasetin genel geçer kavramlara, kabullere sahip olması da onu bilimselliğe yaklaştırmaktadır.

1. Tümevarım

Tek tek olgulardan genel durumlara ulaşılmasına tümevarım denir. Öncelikle olarak tek olgulardan hareket edilerek bunlar derlenir, sonrasında ise toplanan bu olgulardan hareketle tüme/bütüne varılır. Böylece genellemeler, tek olgulardan hareketle yapılır. Tümevarımın doğruluğu yine tek olgular test edilerek yapılır.

Tek tek gözlemle başlayan süreç, tümevarımla sonuçlandırılır. Tümevarımla özelden genele ulaşılır. Tek tek olgular sınanır, ayrı olaylardan genelleyici sonuçlar çıkartılır.

2. Tümdengelim

Tümdengelim ise tümevarımın aksine genellerden özele doğru bir seyir gösterir. Genel olguların, kabullerin doğrulanmasına ya da yanlışlanmasına dayanır. Bu yöntemle, genelden özel çıkarılır. Teker teker olgulardan hareket edilmek yerine genel kabullerden hareketle savlar test edilmektedir.

Bu iki metot günümüzde birbirlerini doğrulamak için kullanılmaktadır. Hayatta da sıklıkla birlikte kullanılabilmektedir. Dolayısıyla birbirlerini tamamlayıcı olarak düşünülmelidir.

Bilimsel bilgiye ulaşılmasında hangi teknik yöntem kullanılırsa kullanılsın her durumda siyaset incelenen nesnelerde birkaç tekniği kullanır. Bu teknikler aşağıda belirtilmiştir.

3. Deney "Ampirik" Tekniği

Siyasetin deney tekniği, insan coğrafyasıdır. İnsanların birlikte yaşadıkları her yerde siyaset ve yönetim olacağı için deney alanı da doğal olarak insanların yaşadıkları alanlar olacaktır. Toplumsal yaşantı siyasete laboratuar olarak, yönetim ilişkileri, insanların kurumlarla ilişkisi, katılım, beklentiler, memnuniyet gibi durumları belirler. Ama burada tekrar olarak aynı durumları gözlemleyebilmemiz insan unsurunun olduğu yerde mümkün gözükmemektedir. İnsanlarla ilişkilerde ve özellikle siyasette nedenselliği deneylerle ortaya koymak gerçekçi gözükmemektedir. Bu durum siyasal olayların uzun süre gözlemlenebilir ve belli başlı sonuçlara ulaşılabilir olmasına da engel değildir.

Deney yolu, objektif ve tarafsız olan bir çabaya ulaşmayı hedefler. Analizlerle, betimlemelerle siyasetin niteliğini belirlemede önem arz eder. Filozofların bir kısmı da ampirik bilginin deney ve gözlemle ortaya çıkarılabileceğinden hareketle pozitivizme ulaşmıştır. Bununla birlikte normatif, olması gereken, üzerinden hareket edildiği zaman insanların objektif olmaları beklenemez.

4. Karşılaştırmalı Analiz Tekniği

Karşılaştırmalı analiz, belli olguları, olayları ve durumları, aralarında bağ kurarak, belli bir mekanda karşılaştırmaya dayanır. Kıyas metodu da denilen karşılaştırmada en az iki unsurun varlığı gereklidir. Ya da olgu içinde belli başlı en az iki unsurun varlığı gereklidir. Karşılaştırmanın olması benzer olgularla, olaylarla ve nesnelerle mümkündür. Aralarında bir benzerlik yoksa karşılaştırma anlamsız olur. Bu benzer olgular aynı toplum içinde yansıma olarak analiz edilebileceği gibi farklı toplumlarda

benzer durumlarla da karşılaştırılabilir. Burada dikkat edilecek unsur, benzer olgu, olay ve nesnelerin karşılaştırılması esasıdır.

5. Alan araştırması

Siyasette alan araştırması, yönetim alanıyla ve belli bir mekânsal sınırlamayla yapılır. Burada siyasetin görünümü ve nasıllığı ortaya konulur. Alana giren araştırmacı gözlemlerini, analizlerini, karşılaştırmalarını alan araştırması ile yapabilir. Siyaset sürecini, değerleri, tutumları, yansımaları alan araştırması ile ortaya koymak mümkündür. Alan araştırmasında tüm kütleyi temsil edecek çalışmanın yapılmasının getirdiği zorluktan dolayı bütünü temsil edecek örneklemden hareket edilir. Araştırma da bu gurup üzerinden hareketle yürütülür. Burada önemli olan alınan örneklemin alan araştırması açısından bütünü temsil edebilmesidir. Diğer taraftan gerekli/yeterli niceliğe de değer verilir.

6. Örnek Olay (Vaka) Analizi

Örnek olay da, bütünü temsil etmesi için araştırılan nesnenin büyüklüğüne göre oluşturulur. Burada örnek olaydan genellemeler çıkartılması için temsil yeteneğinin ve tercih edilen örnek olayın iyi seçilmesi gerekir. Belli başlı benzerlikler, karşılaştırmalar yapmak için ve genellemelere ulaşmak için bütünü temsil eden örnek nesnenin tercih edilmesi önemlidir. Aksi takdirde bütünü temsil etmez.

Örneğin Türkiye ile ilgili yapılan bir örnek olayın, tüm bölgeleri temsil etmesine özen gösterilmelidir. Özellikle bölge illerinden temsil kabiliyeti en üstün olanının tercih edilmesi doğru sonuçlara götürmede kolaylık sağlar.

7. Siyasetin Bilimselliği Tartışmaları

Siyasetin bilimselliği tartışmaları esas olarak tüm sosyal bilimlerde vardır. Aynı zorluklar, sınırlılıklar ve çekinceler diğer sosyal bilim alanlarıyla da ilgilidir. Buna bir de tespit edilmeye çalışılan unsurun insan olduğu gerçeği eklenirse bilimsellik metodunun ne kadar zor olduğu anlaşılır.

Siyaset, olan yanında olması gerekenle de ilgilidir. Bu boyutuyla normatif denilebilir. Olan üzerinde bilimsellik tesis edilse dahi, olması gerekenle normatif arasında bilimsellik ilişkisinin kurulması o kadar kolay değildir. Çünkü insanların olması gereken üzerinde mutabık kalması mümkün gözükmemektedir. İnsanların sayısı kadar olması gereken ortaya çıkabilir. Eksi Yunan'dan başlayarak siyasette iyinin ne olması gerektiği, iyi yönetimin nasıl olacağı tartışılmıştır.

Siyasetin hem normatif karakteri hem de ampirik boyutuyla bu bilimsellikten uzak olduğu ifade edilir. Heywood (2011: 37) siyasetin bilimsellik tartışmalarında üç tür zorluktan bahseder. Bunlar; veri sorunu, değerlerin varlığı, sosyal bilimlerde tarafsızlık efsanesi olarak sıralanabilir.

Siyasetin verisi insandır. Bununla birlikte insanın deneyin nesnesi olması çok güçtür. İnsan değişken varlık olup, tek bir kalıba da sokulamamaktadır. Laboratuarda denenecek bir varlık olmadığı için de objektif bir veri olamaz. Verinin olmaması hipotezleri sıkıntıya sokacaktır. Bu yüzden "toplum mühendisliği" olarak belirtilen toplumları analiz edip üsten şekillendirmek karşılık bulamamaktadır.

Siyasetin değer yüklü olduğu daha önce belirtilmiştir. Aynı zamanda insanların bundan dolayı tarafsız olmadıkları olamayacağı da herkesin hakkını verdiği bir gerçektir. Siyasal modeller, kurumsal yapılar, işleyişler, olgular değerlerle kaynaşmıştır. Onları birbirlerinden ayırmak çok kolay değildir. Bunun için her değerlendirme, yorum, analiz ve rapor tarafgirlik içerir. Her düşünce, gurup, kişi kendi değerine uygun bir değerlendirme yapar ki burada genel geçer objektif gerçeklerden bahsedilemez. Siyasette değerden bağımsız, objektif yani nötr bir düşünce, duruş ve analiz de mümkün gözükmemektedir. Bu durumlar da siyasete öznel nitelik kazandırmakta, öznel nitelik de siyasetin bilimselliği üzerine gölge düşürmektedir.

Tüm bu tartışmalara rağmen, siyasetin genel kabulleri, doğruları da bulunmaktadır. Siyasetin de diğer sosyal bilim alanları gibi kavramları, kuramları, yapısı ve işleyişinde bazı evrensel gerçeklerin ortaya konulması mümkündür.

II. SİYASET FELSEFECİLERİ

Bu bölümde Batı ve İslam toplumlarında klasikleşmiş siyasilere kısaca değinilecektir. Çünkü siyasette çığır açmış bu siyaset düşünürlerinin etkileri günümüze kadar gelmiştir. Çalışmada isimler belirlenirken, sıralama ve dönemselleştirme büyük oranda Dursun'un (2010) eserine sadık kalınarak yapılmıştır.

Eski Yunan'dan başlanılan bu düşünürlerden en önemlilerinden sayılabilecek Platon siyaset kitabını yazan ilk kişidir. Her siyasetçi kendi döneminde bazı gerçekleri yansıtsa da evrensel nitelikle gerçekleri dile getirmelerinden dolayı bu yazarlar ve düşünürler klasikleşmiştir.

A. ESKİ DÜŞÜNÜRLER

Eski düşünürlerin içinde özellikle eski Yunan'da siyaset hocalığı yapmış, adeta siyasetin kitabını yazan Platon ve onun öğrencisi Aristoteles vardır. Bu iki yazarın çalışmaları sonraki dönemlerde de ilham kaynağı olmuştur. Siyasette örneğin aristokrasi ifadesi kullanılır. Aristokrasi yeteneğe bağlıyken, oligarşi doğuma bağlı bir durumdur.

Tablo 1. Platon ve Aristoteles'e göre yönetim,

Tekin Yönetimi	Azınlığın Yönetimi	Çoğunluğun Yönetimi
Tiranlık	Oligarşi	Demokrasi
Despotluk	Aristokrasi	
Monarşi, diktatörlük	Timarşi	

1. Platon (Eflatun)

Platon, Sokrates'in hem öğrencisi hem de yakın dostudur. İyi erdemli devletin nasıl olması gerektiğini ve böyle bir devlette kimlerin yönetici olması gerektiğini belirtir. İdeal devletin nasıl olmasından hareket ederek daha çok olanın yerine olması gerekenin üzerinde durmuştur. Devleti oluşturanları, idareciler, savaşçılar ve üretici çiftçiler şeklinde tasnif etmiştir. Siyasette idealist olan Platon, ideal fikirlerini dile getirmiştir. Ona göre ilk yönetim şekli patriarşidir.

Yine ona göre devlet adamı felsefeci olmalıdır. "Devlet Adamı" isimli eserinde buna değinir. "Cumhuriyet" adlı eserinde adil olanla olmayanın ölçütünü koyar. İnsanda düşünmek, öfkelenmek ve iştah özellikleri vardır. Bunları bilgelik, cesaret ve ölçülülükle dengeler. Erdemli insan da bu özellikleriyle erdemli olur ve erdemli toplumun yolu da buradan geçer. Yine de Platon Meşruti Monarşi ve Aristokratik Cumhuriyetin toplum için iyi yönetim olacağını ve onları mutlu edeceğini belirtir.

Platon'a göre, demokrasiyi zorbalık izleyecektir. Nasıl ki oligarşi doymak bilmeyen zenginlik tutkusu sonucu yıkıldıysa, demokrasiyi de özgürlük bitirecektir. Özgürlüğü doymaz olarak kabul eden Platon'un, oligarşinin zenginlik tutkusuyla yıkıldığını gelecekte de benzer durumların yaşanacağına olan inancı tamdır. Ona göre aşırı özgürlük, peşinden köleliği getirir. Her aşırılığa karşı sert tepkisel muhalefet gelişir ve aşırılık, tepkiyi de aynı oranda belirlemektedir (Göze, 1995: 30). Platon zamanla görüşlerinin gerçekten uzak olduğunu anlayarak, gerçekliğe uygun görüş dile getirerek, görüşlerini revize etmiştir.

Patriarşi: Her türlü sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel kararlarda erkeğin ve erkek zihniyetinin egemen olduğu toplumsal örgütlenme biçimidir. Aristo, Platon'u tekrarlamakla beraber "adalet" ve "amaç" ilkeleri doğrultusunda yeni bir sınıflandırma yapmıştır. Aristo'nun getirdiği orijinal yönetim biçimi, demokrasi ve oligarşinin bir karışımı olan **Politeia**'dır.

Tablo 2. Platonun tasnifi,

Ortak iyiliği amaçlayan tekin yönetimi	Monarşi
Ortak iyiliği amaçlayan azınlığın yönetimi	Aristokrasi
Ortak iyiliği amaçlayan çoğunluk yönetimi	Politeia
Tekin çıkarını amaçlayan tekin yönetimi	Tiranlık
Zenginlerin çıkarını amaçlayan azınlık yönetimi	Oligarşi
Yoksulların çıkarını amaçlayan çoğunluk yönetimi	Demokrasi

2. Aristoteles

Platon'un öğrencisi olan Aristoteles, çalışmalarında devleti incelemiştir. Platon'un aksine idealin yerine gerçek siyasetten, olması gerekenden ziyade olan üzerinden hareket etmiştir. Ona göre insan doğası gereği "siyasi bir hayvandır". Siyasetin kurumlarını, işleyişini, siyasal sistemleri karşılaştırmalı işlediği için çağdaş siyasetin temelini attığı belirtilir. Politika isimli eserinde, eski Yunan şehir devletlerini sınıflandırmış ve siyasal sistemlerini ortaya koymuştur. Aristo halk yönetimini varlıklı azınlığı gücendirebileceği ve kolaylıkla bir demagogun dümen suyuna gireceğinden dolayı eleştirmiştir. Bunun için iktidarı, orta sınıfa ait görür (Heywood, 2011: 51).

Aristoteles, polisin çöküş eşiğine girdiği dönemde görüşlerini dile getirmiştir. Polis ona göre bireylerden de topluluktan da önce gelir. Aristoteles de köleliği doğal durum kabul edip, tartışmamıştır (Göze, 1995: 41).

Kendisinden sonra gelen birçok düşünürü etkilemesi amacıyla önemli bir şahsiyettir. Aristo reel politiğin temsilcisi olarak kabul görmüştür. Hemen hemen her konuda altın orta ve orta yolu benimsemiştir.

Kim Yönetir?

Tablo 3. Aristoteles'in altı çeşit hükümeti

Kimler istifade eder	Tek kişi	Azınlık	Çoğunluk
Yöneticiler	Tiranlık	Oligarşi	Demokrasi
Herkes	Monarşi	Aristokrasi	Hükümet (Polity)

Kaynak, Heywood, 2011: 50.

B. ORTAÇAĞ SİYASETÇİLERİ

Ortaçağda yaşamış siyaset felsefecileri de dönemlerinden etkilenerek önemli birer doktriner olmuştur. Ortaçağ Hıristiyanlığını yansıtan bu düşünürler, kendi dönemlerinden hareketle çözümlemeler getirmiştir.

1. Cicero

Roma imparatorluğu döneminde yaşamış Cicero, eski Yunan teorisine göre Roma tarihini yorumlamıştır. Yunan düşüncesini de daha sonraki kuşaklara aktarmada önemli fikir adamıdır. Eski Yunan ve şehir devletleri yerine Roma'yı ve Cumhuriyeti koyan Cicero önemli farkları tespit etmiştir. Yönetimin temeline ve Cumhuriyetin işleyişine hukuku koymuştur. Politikanın devlet adamlığının en üstün uğraş olduğunu savunur. Devletin amacının toplumsal düzeni koruyup yurttaşların mutlu ve iyi bir yaşam sürmesini sağlamak olduğunu belirten Cicero, kişisel çıkar ile kamusal çıkarın bir olduğu ve gerektiğinde "insanlar kendini devlet için feda edebilmelidir" görüşünden hareket etmiştir. Ortak işleyen hukukun herkesin iyiliğine olduğuna hükmetmiştir. Cumhuriyetin temel kurucu unsurunun da hukuk olduğunu belirtmiştir. Roma'da çıkar ve hukuk anlayışıyla ortaya çıkan bu düşünce yapısında toplumsal/ortak çıkar vurgulanmıştır.

2. St. Augustinus

St. Augustinus'a Cicero ilham kaynağı olmakla beraber onun fikirlerinden tamamen farklı bir noktaya ulaşmıştır. Cicero'da hukuk birliğini ifade eden cumhuriyet, St. Augustinus'da duygu ve inanç anlayışı birliğine dönüşmüştür. Odağını da devletten kiliseye kaydırmıştır. Yeryüzündeki her şey tanrının takdiridir ve insan onu değiştiremez. Onun düşüncelerini o dönemde yayılan Hıristiyanlık etkilemiştir.

3. Aquinolu Thomaso

Aquinolu Thomaso da ortaçağ siyaset düşüncesinde etkili olan isimler arasındadır. Daha çok da St. Augustinus'dan etkilenmiştir. Aristoteles'in Politika'sı üzerinde çalışmıştır. Siyasetin ahlaki bir uğraş olduğunu, insan özgürlüğünün tanrıyla ilişkilerinde yok olmayacağından hareketle, tüm sanatların dine yöneldiğini, politikanın da dinin hizmetinde olması gerektiğini savunmuştur.

C. MODERN SİYASETÇİLER

Ortaçağ boyunca kilisenin etkisinde kalan siyaset felsefecileri kilise devlet ayrımından hareketle yavaş yavaş devletin nasıl olması gerektiğini dinden ve ahlaktan bağımsız olarak değerlendirmeye başlamışlardır.

1. N. Machiavelli

Prens adlı eseriyle Floransa'lı devlet adamı ve tarihçi olan N. Machiavelli, İtalya'daki prensleri ele almıştır. Güçlü bir merkeziyetçiliği savunmuş, İtalya'nın beylikler tarafından yönetilmesi yerine ulusal merkezi bir birliği savunmuştur. Ülkede birlik ve beraberliği sağlamak için zalim ve zorba olmaktan dahi çekinilmemelidir. Çünkü yumuşak huylu olup, ülkede cinayetlere, soygunlara göz yummaktansa bu durum tercihe daha şayandır. Bu yüzden prens güç ve kuvvete sahip olmalı ve kendisinden korkulmalıdır. Yaşadığı dönemde cereyan eden olgu ve olaylardan hareketle siyasetini şekillendirmeye çalışmıştır. O dönemde İtalya'daki parçalı durumdan hareketle devlette birliği ve tekliği savunmuştur. En dikkat çeken özelliği siyasetini de idealist ve ahlakçı çizgiden uzaklaştırıp, gerçeklerle tanımlaması ve bireysel ahlaktan siyaseti soyutlaması olmuştur. İtalya'daki prenslerden bahsederken, prenslerin iktidarı ele geçirmesi, elinde tutması ve sürdürmesi için yapılması gerekenleri tarihi tecrübelerinden hareketle ifade ediyordu. Siyasetin insanları boyun eğdirmesinden bahsediyor, insanların sevgisinden ziyade korkusundan istifade edilmesini belirtiyordu. Ona göre insanlar sevgi kaybetmekten korkmak yerine korktuğunu kırmaktan çekiniyordu. Bireysel çıkarlarda insanlar hainleşir lakin korku söz konusu ise insanlar ceza almaktan korkarlar. Zalim orduların bu yüzden başarı getirdiğini ifade eder.

Prens verdiği sözü tutmalı, ancak verdiği koşullar değişmişse ve sözünü tutması kendisi için zarar getirecekse kendini verdiği sözle bağlı saymamalıdır (Göze, 1995: 109). Prens sahip olduğu iyi vasıfların tam tersi gibi de hareket etmesini bilmelidir. Bu durum, prensin tek düşüncesinin devleti korumak, birliği sağlamak olmasından ileri gelmektedir.

N. Machiavelli, prensleri tartışırken, onların ahlaka değil de iktidarı ele geçirme ve onu elde tutmaya önem vermeleri gerektiğini belirtir. İnsanlara verdikleri söze uyup dürüst olanlar değil onların beyinlerini kurnazca aldatanlar başarılı olmuştur. Mücadele yasa ya da zor yoluyla olur. Birincisinde gücünün yetmediği noktada ikincisine başvurmak gerekmektedir. Prens duruma göre kendine konum seçmeli, rüzgâra karşı gelmek yerine ona göre hareket etmelidir. Toplumun değerleriyle çatışmamalıdır. Dindar ve ahlaklı olmasa bile dindar ve ahlaklı gözükmelidir. Ahlakı ve

dini siyasetten ayırmıştır. Yine de bunlara karşı saygısızlık yaparsa toplum kendisinden hoşlanmaz. Buradaki esas amaç iktidar mücadelesinde başarılı olmaktır. Bunun için "amaca giden/götüren her yol mubahtır" der. Amaç ise iktidardır. Bu amacı gerçekleştirmek için her yol kullanılmalıdır. Prens kendini olduğundan farklı göstermeyi bilmelidir. Toplumun istediği gibi olduğunu topluma göstermelidir. Siyasette iyi-kötü kavramları yoktur. Birlik, güç, iktidar ve başarı kavramları vardır. Kişisel inanç ve ahlakı iktidar ilişkilerinden ayrı tutmuştur. Tüm bu anlayışı "Makyavelizm" olarak meşhur olmuş ve kendinden sonra gelenleri etkilemiştir. Makyavel burada ahlakın ve dinin kuralları ile siyasetin kurallarını ayırmıştır. Böylece modern siyaset tarzını da etkilemiştir. Siyaseti ahlaki-ahlaksız, adil-gayri adil, erdemli-erdemsiz gibi kavramlarla açıklamaz.

N. Machiavelli yaşadığı çağdaki bireysel gözlemlerinde ve tanık olduğu olaylardan hareketle genellemelere gitmiş ve siyasetin kurallarını belirtmiştir. Ona göre siyasette aslanlar gibi güçlü tilkiler gibi kurnaz olacaksın. Ayrıca "tuzakları tanımak için tilki, kurtları ürkütmek için aslan gibi olunmalıdır" sözü ona aittir. Aksi takdirde başarılı olamazsın, ancak kurnaz ve güçlü olarak iktidarını güçlü kılarsın. Egemenlik bölünmemelidir ve sadece siyasi iktidara ait olmalıdır.

Makyavelizm'e göre, amaca giden her yol mubahtır. Eğer ki bir yol başarıya gidiyorsa o amaç uğruna yapacağınız her türlü şey doğrudur. Machiavelli, devlet yönetimi ile ilgili düşüncelerinin temelini 'prens' adlı kitabında açıklamıştır. Devleti yöneten prensin duygularına kapılmadan ve acıma duygularını bir kenara bırakarak devleti yönetmesi gerektiğini belirtmiştir. Gerektiğinde bir insanın yaşamasını sağlayacağını belirterek prense öğütler vermektedir. Temelinde bu görüşlere paralel olarak başka bir bakış açısı da 'devlet her ne olursa olsun sorgulanamaz' anlayışıdır.

Avrupa faşist ve nasyonal sosyalist liderleri Machiavelli'ye hayranlıkla yaklaşırlar. Mussolini, onun için "Machiavelli bugün dört yüzyıl öncesinden daha canlıdır" der (Berr'den aktaran Göze, 1995: 112).

2. Thomas More

Thomas More'un günümüze kadar gelen tek eseri "Ütopia"dır. "Hiçbir yerde olmayan yer", "olmayan yer" gibi anlamalara gelen ütopya, sosyal, siyasal ve ekonomik düzeni açıklar. Ütopya'da özel mülkiyet ve Para yoktur. Toplumda herkes çalışmak durumundadır. Günde altı saati yeterli görür. Tüketim insanların ihtiyaçlarına göre belirlenecektir. Ütopya toplumunun temelini aile oluşturur. Toplum içinde en kötü ve pis işleri yapan köleler var olacaktır. Savaş suçluları, suç işleyenler suçlarını çekenler

köle olarak kabul edilir. Ütopya'nın yönetimi de hiyerarşiktir (Göze, 1995: 115-118). İngiliz yönetim sistemini eleştiren ütopya, kendince kurgusal bir yönetim ve toplum tasavvuru oluşturmuştur.

3. Montesquieu

Montesquieu (1689–1755), Fransız politik düşünürdür. Montesquieu, çağdaş siyasetin öncülerindendir. Güçler ayrılığını ilk savunan da Montesquieu olmuştur. Kuvvetler ayrımı esasını ortaya atmıştır. Yasama, yürütme ve yargı'yı birbirlerinden ayırmanın önemini vurgulamıştır.

Kendi gözlemlerinden hareket ederek, olması gerekenden çok olan üzerinde durmuştur. Zaten ortaçağdan modern döneme doğru yol alırken, en büyük kırılma, idealist-ahlaki-dine dayalı siyaset bakış açısı yerini reel, akılcı, başarıya dayalı bir anlayışa bırakmıştır. Bir siyaset sosyolojisi geliştiren Montesquieu, esas ününü toplum, hukuk ve yönetim tarzı konusunda gerçekleştirdiği karşılaştırmalı analizlerden almıştır. Siyaset ve hukuk konusunda tümevarımsal ve deneysel bir yaklaşımı benimsemiştir. Kanunların Ruhu'nda aynı yasaların neden farklı toplumlarda farklı sonuçlar ortaya çıkardığını anlamaya çalışmıştır. Ona göre iklimin ve coğrafi özelliklerin insanlar ve siyasi davranışlar üzerinde etkisi vardır. Hükümetle, iklim ve arazisinin insanlar üzerinde etkisini incelemeye çalışmıştır. Cumhuriyet, istibdat ve monarşi üzerinde durmuştur. Ülkenin büyüklüğü ile hükümet biçimleri arasında ilişki kurmuştur. Ona göre cumhuriyet için küçük, istibdat için orta, monarşi için büyük bir imparatorluk gereklidir. Aynı zamanda her bir yönetim, belli bir toplumsal yapıyı ve duyguyu gerektirir. Bunun için cumhuriyette, erdem, yasa sevgisi, yurtseverlik ve eşitlik ilkeleri egemen olmalıdır. Monarşilerin temel duygusu ise şereftir. Rütbeler, mevkiler, soyluluk ve şeref önemlidir. İstibdatta ise egemen ruh korkudur. İstibdat, herkesin herkesten korktuğu ve bir kişinin kurallara ve yasalara uymadan toplumu yönettiği sistemdir. Cumhuriyet için Roma'yı, monarşi için Fransa ve İngiltere'yi, istibdat içinse Asya'daki imparatorlukları örnek verir. Despotizm büyük devletlere, sıcak iklimlere uygun düşer ve korkuya dayanır. Britanya örneğinde olduğu gibi, ne soğuk ve ne de sıcak olan bir iklimin hüküm sürdüğü, orta büyüklükteki devletlere uygun düşen yönetim biçimi, monarşidir; soğuk iklimlere ve küçük devletlere uygun düşen rejim, cumhuriyettir. Ona göre demokrasi kadar, iç savaşlara, karışıklara açık bir yönetim yoktur. (Göze, 1995: 204)

Montesquieu'ya göre en iyi yönetim cumhuriyettir sonrasında monarşi en kötüsü ise istibdat rejimidir. Ona göre siyasal örgütlenme değerler,

kültürlerin bütünü olmayıp, yaşadığınız ortam, coğrafya, iklimle alakalıdır denilebilir. Siyasal rejimi siyasete egemen olanlarla değerlendirmiştir. Tüm siyasal yapıyı tek bir kişiyle değerlendirmiş olmaktadır. Cumhuriyet yönetimi halkın bütününü ya da bir kısmını egemen yapabilir. Halkın bütünü yönetimde etkin ise cumhuriyet, azınlık yönetimde ise aristokrasi egemen olur. Montesquieu, özgürlüğü her şeyi yapmak olarak tanımlamaz. "İnsanın istemesi gerekeni yaptığı zaman" "istemediğini" ise yapmadığı zaman özgürdür (Göze, 1995: 183).

3. Hobbes

İngiliz felsefecisidir. 1651 tarihli Leviathan adlı çalışması, Batı siyaset felsefesinin izleyeceği yolu çizmiş ve başucu eseri olmuştur. Bugün bir siyaset felsefecisi olarak tanınsa da, tarih, geometri, etik, genel felsefe gibi pek çok alanla ilgilenmiştir.

Hobbes Leviathan (1651) adlı eserinde egemenlik kavramını, 'bireysel kudretlerin toplamını egemenin kendi iradesine göre kullanmak yetkisi' olarak tanımlar. Egemen irade ise herkesin bu kişi veya heyetin yaptıracağı şeyleri amiri kabul etmesi kendi iradesini o kişi veya heyetin iradesine ve muhakemesini de onun muhakemesine tabi kılmasıdır. Bu herkesin bir ve aynı kişilikte gerçekten birleşmeleridir. Bu yapıldığında, tek bir kişilik halinde birleşmiş olan topluluk bir devlet olarak adlandırılır . İşte o ölümlü Tanrı Leviathan'ın Doğuşudur.

Hobbes'e göre, egemenlik devletin ruhu, yargı ve yürütme onun eklemleri, üyelerinin serveti ve zenginliği onun gücü, insanların esenliği onun görevi, adalet ve yasalar onun aklı ve iradesi, azaları arasındaki nifak onun hastalığı, iç savaş ise onun ölümüdür. Devleti anlamak insanı anlamaktan geçer (Toku, 2012:166-167). Hobbes doğal eşitliğe inandığı, yöneten yönetilen ayrımını reddettiği için modern siyasetin kurucusu olarak da kabul edilmektedir.

4. Jean Bodin

Fransız hukukçu, tarihçi, siyaset felsefesi filozofu, Paris Parlamentosu üyesi ve Toulouse'de hukuk profesörü olan Bodin egemenlik kuramıyla tanınır. Fransa'da Protestanların katledildiği St. Barthelemy katliamına şahit olmuştur. Düşüncesinin ekseni kiliseye karşı kralın mutlak iktidarını savunmaktır. Egemenlik kavramını ilk defa formüle eden ve onu sistemleştirerek bir teori haline getiren düşünür Jean Bodin'dir. Bodin 16. yy sonunda yayımladığı Devletin Altı Kitabı başlığı taşıyan kitabında egemenliği, 'bütün vatandaşlar ve tebaa üzerinde kısıtlanmayan en üstün iktidar

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Bedrettin Kesgin

Siyaset, bireyden topluma karşılıklı etkileşim içinde belirlenirken aynı zamanda tanımından başlayarak, kurumlarına ve işleyişine kadar farklı yaklaşımları ve süreçleri ifade eder. Bu yüzden siyasetin her bireye ya da topluluğa göre farklılaşan bir niteliği vardır.

Siyaset daha makro ve genel bir alanı kapsarken, kamu yönetimi onun organizasyonuyla ve örgütlenmesiyle ilgilidir. İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana insanlar, birlikte yaşayabilmek için bir kısım kurallar gerektiğinden bir tür örgütlenme içinde olmuşlardır. Bu örgütlerin yönetim yapısını, niteliğini, işleyişini, denetimini ve eleman alımı ile bürokrasisini kamu yönetimi inceler.

Kamu yönetimi, yönetim tecrübesinin ve diğer yönetim işleyişlerinin yansıması olarak görülebilir. İnsanlar ilk önce yönetime ve hiyerarşiye aile içinde şahit olurken, sosyalleşme mekânları bir nevi yönetimin de öğrenildiği ortamlar haline gelir. Aile, okul, sosyal çevre gibi ortamlar kişinin yönetim tecrübesini edindiği mekânlardır. Bundan dolayı devlet sosyal bir ihtiyaç olması yanında beşeri ilişkilerle sürdürülür. Sosyal ve siyasi hayatımızda kamu yönetimi ve dolayısıyla devletin çok önemli bir yeri vardır.

Bu çalışma, siyaset bilimi ve kamu yönetimi hakkında basit, temel ve gerekli bilgilere sahip olmak isteyen herkese faydalı olacak bir giriş metni özelliği taşımaktadır.

AÇILIM KİTAP
Çatalçeşme Sok. Defne Han No:27/15 Cağaloğlu Fatih-İstanbul
Tel: (212) 520 98 90 Faks: (212) 527 06 77
internetten sipariş için:
KİTAPOBA .com
ISBN: 978-9944-105-62-0
9 789944 105620